

УДК 80.004.14

А.В. ШВИДЧЕНКО,

*викладач кафедри української, англійської і латинської мов імені М.О. Драй-Хмари
Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ)*

СЛОВА-ПАЗАЗИТИ В СУЧАСНОМУ МОЛОДІЖНОМУ СЛЕНГУ

У статті дається визначення терміна «слово-паразит», наводяться приклади слів-паразитів, пояснюється їх прихований зміст, розглядається функціонування слів-паразитів в сучасному молодіжному сленгу.

Ключові слова: слово-паразит, молодіжний сленг, сленгізм, контамінація мови, лексична форма.

Клас слів, зазвичай іменованих «*словами-паразитами*», мало вивчений. Ті спроби, які робилися у їх вивченні, класифікації та описі, були вельми нечисленними і продовження не отримали. Про це свідчить вже сам факт відсутності сталого «наукоподібного» терміна. Після того, як наприкінці 60-х – на початку 70-х рр. підвищився інтерес до спонтанної мови і, зокрема, до явищ мовного коливання, в літературі з'явилася низка термінів, таких як «порожні частки» [1, с. 36], «вставні елементи» [2, с. 25], «слова-замінники» [3, с. 91] (йдеться про заповнювачі пауз), «незнаменна лексика», «зайві слова» [4, с. 71, 73], однак терміни ці не прижилися [6, с. 1]. Ми у своїй роботі користуватимемося терміном *слова-паразити*, запропонованим Е.Е. Разлоговою.

Слова-паразити – модальні слова і вирази, які можуть уживатися в спонтанній мові достатньо великої кількості мовців з невиправдано високою з погляду слухача локальною частотою. Головним критерієм, який визначає приналежність слова до паразитичного, на думку Е.Е. Разлогової, є його потенційна надчастотність.

Сьогодні найпоширенішими, потенційно надчастотними є слова-паразити, одержані в результаті соціологічного опитування, проведеного серед студентства. А саме: «*короче*», «*блін*», «*типа*», «*как би*», «*по ходу*», «*у принципі*», «*йо-мойо*», «*капец*», «*просто*», «*фігня*». Самі по собі деякі із слів не є бур'янами (*короче*, *типа*, *у принципі*, *как би*), а стають ними лише тоді, коли їх вжили в не властивому для них контексті. Але при цьому існує група слів, які залишаються паразитичними, в якому б контексті вони не знаходилися (*блін*, *йо-мойо*). Такі слова виступають «пом'якшувальними» синонімами грубих, яскраво виражених нецензурних слів.

Паразитичні слова «*как би*», «*типа*» виражають «неточну» передачу інформації. Їх також можна віднести до проміжного типу: вони вказують на те, що мовець не несе прямої відповідальності за буквально сказане. Спотворення інформації може бути свідоме або сприйматися як нездатність чи неможливість для мовця передати її в адекватній формі або, принаймні, як вираз його сумніву з цього приводу. У той же час ці слова і вирази спрямовані на співрозмовника саме як маркери можливої відсутності повного збігу між дійсністю і сказаним [5, с. 25]. У сучасній російській літературній мові *как бы* може бути сполучником, що виражає порівняння (*Стало темно, как бы потушили свет*), і часткою, що виражає приблизну схожість, подібність (*Сделал как бы преднамеренно*). Тобто вживання як слова-паразита ослаблює вислів з погляду його категоричності (*Ты как бы поступил не хорошо. Я как бы иду домой*). Двозначність, яка виникає при цьому, як правило, виглядає комічно. Цікавий приклад реакції В. Войновича, котрий почув інтерв'ю відомої актриси,

яка вийшла заміж, наводить А. Шибаяв. У цьому інтерв'ю жінка промовила: «Я як би щаслива». Після чого письменник сказав, що якщо вона «як би щаслива», то їй потрібно розлучатися. Окремою категорією можна виділити слова-паразити на букви «йо». Це всім відомі «йоклмн», «йопрст», «йолки-палки», «йоксель-моксель», «йо-мойо», «йокарний бабай», «йошкін кот», «йолки-моталки», «йолки-зельоние» «йоперний театр», серед яких у наш час найпоширенішим є «йо-мойо». Опираючись на праці Е. Отіна, можна сказати, що утворення, пов'язані з вигуком «йо!» (=й-о-о), є «закамуфльованими» обценізмами, словами-«масками», за якими «ховаються» непристойні слова і вирази, що мають на увазі [8, с. 94].

Також словом, яке часто вживають у не властивих йому контекстах, є слово *типу* (Я *типа* тебе люблю. Ну, ти *типа* крутий). Цей сленгізм, що в останнє десятиріччя так рясно засмічує розмовну російську та українську мови, так само, як і його «товариш» *как би*, свідчить про невпевненість молоді в тому, що вона робить, говорить. Слово-паразит «*типа*» стало об'єктом висміювання у поета В. Плотіцина. Він надрукував у «Литературной газете» (2004. – № 24, з. 16, «Клуб 12 стільців») свою «Типа песню», перенасичену цим словом:

«*Типа* хочется сказать, что не надо нам разлуки
И что вместе будем мы – *типа* я и *типа* ты.
Это значит мы с тобой *типа* сохнем друг о друге,
Это значит, что сбылись *типа* светлые мечты,
Типа я тебя люблю, *типа* честно,
Типа я тебе пою
Типа песню
Про любовь еще вчера
Мы не знали,
Вот такие вот дела
Типа с нами» і т. д. [8, с. 249].

Слово-паразит *капец* виникло завдяки лексико-семантичній контамінації вже дещо застарілого предикативного слова *капут*, що має в розмовній мові значення «смерть, кончина» [8, с. 129]. Використання в мові цього паразитизму свідчить про песимістичне ставлення мовця до дійсності.

Існує теорія, що слово-паразит, яке живе в лексиконі людини, може розповісти про суть її мислення, натуру і бачення світу. Якщо людина вживає слово-паразит «*на саом деле*», отже, вона бажає відкрити людям очі на правду життя. «*Сами понимаете*» – це класичний приклад «маленької» людини – боязкої, яка постійно перед усіма вибачається. Людина, яка вживає слово «*просто*», вважає, що в житті все повинно бути просто, зрозуміло, навіть банально – і ніяких складнощів! «*Короче*» – людина не схильна до спілкування, вона не любить розмови, тому хоче скоротити свою мову. Проте через це нескінченне «*короче*» ефект досягається зворотний [7, с. 12]. До сказаного додамо, що ще частіше, ніж слова-паразити, в усній мові зустрічаються «звуки-паразити». Найчастіше, підбираючи потрібне слово, тягнуть *Е-Е-Е*, *А-А-А* й іноді *М-М-М*.

У результаті суцільної вибірки і обробки живої розмовної мови сучасної молоді (в цій ситуації опитування проводилося в середовищі студентської молоді) з'ясувалося, що найчастіше вживаються лексичні одиниці:

- «короче» – 40%;
- «блін» – 29%;
- «типа» – 20%;
- «капец» – 11%.

Істотне превалювання вживання слова «*короче*» свідчить про те, що студентська молодь віддає перевагу активним діям, а не розмовам, або виявляє бажання скоротити певний процес чи явище. Вживання асемантизованого слова «*блін*» вказує на небажання користуватися матизованою лексикою, яку маскують під цілком літературну лексичну форму. Присутність модального відтінку невизначеності і невпевненості в смисловій структурі слова «*типа*» свідчить про нестійкість поглядів і позицій молоді, а вживання слова-паразита «*капец*» – про песимістичність поглядів.

Тобто слова-паразити – це своєрідні зв'язки, що дуже міцно закріпилися в лексиконі людини, стали звичкою. Ці слова іноді збивають з пантелику людину, яка слухає. Носій слів-паразитів, як правило, їх не помічає, але вони засмічують його мову, заважають сприймати інформацію. Більше того, вони витісняють літературну нормовану мову, від чого зазнає певних втрат літературна мова як система.

Список використаної літератури

1. Розанова Н.Н. Суперсегментная фонетика / Н.Н. Розанова // Земская Е.А., Розанова Н.Н. Русская разговорная речь: фонетика, морфология, лексика и жест. – М.: Наука, 1983. – С. 5–79.
2. Ладыженская Б. Русская разговорная речь / Б. Ладыженская. – М.: Просвещение, 1985. – 320 с.
3. Земская Е. Русская разговорная речь: лингвистический анализ и проблемы обучения / Е. Земская. – М.: Наука, 1987. – 240 с.
4. Сиротинина О. Современная русская разговорная речь и ее особенности / О. Сиротинина. – М.: Просвещение, 1971. – 144 с.
5. Разлогова Е. К вопросу о специфических употреблениях модальных слов: слова-паразиты в русской и французской речи / Е. Разлогова // Вестник Моск. университета. Серия 9. Филология. – 2003. – № 6. – С. 152–169.
6. Дараган Ю. Риторическая структура текста и маркеры порождения речи / Ю. Дараган // Труды международного семинара. – ДИАЛОГ. – Т. 1. – М.: МГПИ, 2002. – С. 114–127.
7. <http://www.reply.lv/index.php>
8. Отин Е. «Все менты – мои кенты...» (Как образуются жаргонные слова и выражения) / Е. Отин. – М.: ООО «Издательство ЭЛПИС», 2006. – 384 с.

В статье дается определение термину «слово-паразит», приводятся примеры слов-паразитов, объясняется их скрытый смысл, рассматривается функционирование слов-паразитов в современном молодежном сленге.

Ключевые слова: слово-паразит, молодежный сленг, сленгизм, контаминация языка, лексическая форма.

The article provides the definition of the term «junk word», examples of junk words are given, their hidden meaning is explained, the functioning of junk words in contemporary youth slang is considered.

Key words: junk word, youth slang, slangism, language contamination, lexical form.

Надійшло до редакції 24.10.2012 р.